

”Täällä on jotain sellaista, mitä ei haluta kohdata”

Opettajien näkemyksiä oppilaiden luvattomien koulupoissaolojen syistä ja tapoja ehkäistä ja puuttua poissaoloihin

Luokanopettajan tutkinto-ohjelman
kandidaatintutkielma

Laatija:
Luotonen Jussi

29.4.2025
Turku

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Luokanopettajan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti

Tekijä: Jussi Luotonen

Otsikko: ”Täällä on jotain sellaista, mitä ei haluta kohdata” Opettajien näkemyksiä oppilaiden luvattomien koulupoissaolojen syistä

Sivumäärä: 26 sivua ja 4 liitesivua

Päivämäärä: 29.4.2025

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on selvittää opettajien käsityksiä luvattomien koulupoissaolojen syistä sekä opettajien ja koulujen toimintamalleja luvattomiin koulupoissaoloihin puuttumiseksi ja niiden ennaltaehkäisemiseksi. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna haastattelututkimuksena ja tulokset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Opettajat tunnistivat poissaolojen taustalla olevan monia tekijöitä, joista keskeisimpiä ovat mielenterveyden haasteet, kuten ahdistus ja masennus, sekä motivaation puute. Myös koulukiusaaminen ja haastavat kotiolot nousivat esiin merkittävinä vaikuttajina.

Vaikka opettajat tekevät aktiivisesti töitä poissaolojen ehkäisemiseksi muun muassa luokan ryhmäytymisen ja turvallisen ilmapiirin luomisen kautta, eivät kaikki ongelmat ole koulun ratkaistavissa yksin. Kodin ja koulun välinen yhteistyö sekä moniammatillinen tuki nähtiin tärkeinä keinoina pinnaamiseen puuttumisessa. Myös seuraamukset poissaoloista, kuten tehtävien tekeminen tai jälki-istunto, voivat vähentää lintaamista.

Opettajat puuttuvat luvattomiin poissaoloihin nopeasti, mutta koulukohtaisten mallien puute aiheuttaa epäyhtenäisyyttä opettajien toiminnassa. Tutkimus nostaakin esiin tarpeen kehittää yhteisiä toimintamalleja, jotta pinnaamiseen puuttuminen olisi yhdenmukaisempaa ja sitä kautta tehokkaampaa. Jatkotutkimusta voisi tehdä myös siitä, mistä pinnaaminen oppilaiden näkemyksen mukaan johtuu ja miten oppilaiden näkemykset korreloivat opettajien näkemysten kanssa.

Avainsanat: koulupoissaolo, lintaaminen, pinnaaminen, kouluun kiinnittyminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	5
2.1	Kouluun kiinnittyminen	5
2.2	Koulupoissaolojen tyypit ja syyt	5
2.3	Koulupoissaolojen ehkäisemisen ja poissaoloihin puuttumisen malleja	7
2.3.1	Sitouttavan kouluuyhteisötyön malli (SKY)	7
2.3.2	KouluKunnossa-malli	8
3	Tutkimusongelmat	10
4	Tutkimusmenetelmät	11
4.1	Osallistujat	11
4.2	Tutkimuksen toteutus	11
4.3	Aineiston käsittely ja analyysi	12
4.4	Tutkimuseettiset kysymykset	12
5	Tulokset	14
5.1	Syyt luvattomien poissaolojen taustalla	14
5.2	Luvattomiin poissaoloihin puuttumisen tapoja	16
5.3	Luvattomien poissaolojen ehkäisemisen tapoja	18
6	Pohdinta	20
6.1	Johtopäätökset	20
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	22
	Lähteet	24
	Liitteet	27
	Liite 1. Tietosuojaseloste	27
	Liite 2. Taustatietolomake	29
	Liite 3. Haastattelurunko	30

1 Johdanto

Suomessa lasten ja nuorten koulupoissaoloihin, syrjäytymiseen ja pahoinvointiin herättiin tosissaan vasta koronapandemian jälkimainingeissa. Vuosina 2021–2023 toteutetun Opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttavan kouluysteistyön hankkeen tavoitteena oli “vähentää ja ennaltaehkäistä poissaoloja perusopetuksessa” (OKM 2021a). Elokuussa 2023 voimaanastunut perusopetuslain muutos (Finlex 2024a) puolestaan velvoittaa kouluja ennaltaehkäisemään poissaoloja sekä seuraamaan ja puuttumaan niihin suunnitelmallisesti. Samalla myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita päivitettiin vastaamaan uutta lakia (Sergejeff, 2023, s. 37).

Vuoden 2020 Kouluakäymättömyys Suomessa -kartoituksen (Määttä ym., 2020) mukaan Suomessa on vuosittain vähintään 4 000 yläkoululaista, joilla on niin paljon poissaoloja, että heidän koulunkäyntinsä vaikeutuu ja koulussa joudutaan tekemään erityisjärjestelyitä. Tuoreimman kouluterveyskyselyn (2023) tulosten mukaan perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 4,0 % on luvattomia koulupoissaoloja vähintään viikoittain ja 10,0 % vähintään kuukausittain (THL 2024a). Määrät ovat olleet hienoisesti kasvussa verrattuna vuosien 2017 ja 2019 Kouluterveyskyselyiden tuloksiin (THL 2024b).

Koulupoissaoloja ja kouluun kiinnittymistä on Suomessa tutkittu vielä melko vähän, minkä vuoksi tuntuukin aiheelliselta aloittaa oma tutkijanurani tällä aiheella. Tässä tutkimuksessa tutkin opettajien käsityksiä luvattomien koulupoissaolojen syistä sekä opettajien ja koulujen toimintamalleja luvattomiin koulupoissaoloihin puuttumiseksi ja niiden ennaltaehkäisemiseksi. Koulupoissaolot jaetaan yleisesti neljään luokkaan (kts. Määttä ym., 2020, s. 7; Pelkonen ym., 2022, s. 289), ja niihin paneudutaan enemmän pääluvussa kaksi. Tässä tutkimuksessa keskityn näistä poissaolotyypeistä pinnaamiseen eli lintsaamiseen.

Pääluvussa kaksi esittelen teoriaa koulupoissaolojen ja niiden ehkäisemisen taustalla sekä aiempia tutkimuksia koulupoissaoloista. Pääluvussa kolme selvennän tutkimuskysymyksiäni. Pääluvussa neljä keskityn tutkimukseni aineiston, käyttämäni menetelmän ja tutkimuksen toteuttamisen esittelyyn. Pääluku viisi keskittyy tutkimuksen tulosten analysointiin ja esittelyyn. Viimeisenä, pääluvussa kuusi, esittelen tutkimuksen tuloksista tekemäni pohdinnan sekä tutkimukseni luotettavuuspohdinnan.

2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Tässä pääluvussa esittelen teoriaa kouluun kiinnittymisen sekä koulupoissaolojen ja niiden ehkäisemisen taustalla sekä aiempia tutkimuksia koulupoissaoloista. Aihe on maailmalla laajalti mutta Suomessa vielä melko vähän tutkittu, eivätkä kansainväliset tutkimukset välttämättä ole suoraan yleistettävissä suomalaiseseen koulumaailmaan.

2.1 Kouluun kiinnittyminen

Virtasen ja Pelkosen (2023) mukaan kouluun kiinnittymisen käsite viittaa oppilaiden suhteisiin toisiinsa, merkityksellisiin aikuisiin ja opiskeltaviin aineisiin. Se kuvaa oppilaan ja kouluympäristön välistä vuorovaikutusta. Kouluun kiinnittymisen käsite suuntaa huomion kouluympäristöön ja sen muokkaamiseen oppilaan muuttamisen sijasta. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 18–20.) Kouluun kiinnittyminen voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: toiminnalliseen, kognitiiviseen ja tunneperäiseen kiinnittymiseen (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 18). Toiminnallinen kiinnittyminen kuvaa oppilaan yritteliäisyyttä, sinnikkyyttä, tehtävien tekemistä, tarkkaavuutta, koulun sääntöjen noudattamista ja esimerkiksi osallistumista sellaiseen koulun toimintaan, joka ei ole suoranaisesti oppisisältöä. Kognitiivinen kiinnittyminen tarkoittaa pitkäaikaista sitoutumista opiskeluun, halua oppia sekä valmiutta kohdata opetuksen tuomia haasteita. Se liittyy koulutuksellisten tavoitteiden asettamiseen, oppimisen tavoitteluun ja koulutuksen arvostamiseen. Tunneperäinen kiinnittyminen tarkoittaa oppilaan tunteisiin liittyviä kokemuksia, jotka ovat yhteydessä kouluun, sen väkeen ja oppimisprosessiin. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 20–21.)

2.2 Koulupoissaolojen tyypit ja syyt

Heyne, Gren-Landell, Melvin ja Gentle-Genitty (2019, s. 11–16) jaottelevat ongelmalliset koulupoissaolot neljään tyyppiin: 1) koulukieltäytyminen (school refusal), 2) pinnaaminen (truancy), 3) koulusta vetäytyminen / huoltajalähtöinen poissaolo (school withdrawal) ja 4) kouluympäristöstä poissulkeminen / koululähtöinen poissaolo (school exclusion). Tätä jaottelua käyttävät myös Virtanen ja Pelkonen (2023, s. 102–103), Määttä ym. (2020, s. 7) sekä Pelkonen, Kiuru ja Virtanen (2022, s. 289).

Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti pinnaamiseen, joka Pelkosen ym. (2022) mukaan tarkoittaa oppilaan luvaton poissaoloa koulusta joko yksittäisten oppituntien tai kokonaisten päivien ajan (s. 289). Heyne ym. (2019) määrittelevät pinnaamisen tarkoittavan tarkasti sitä,

kun nuoret ovat poissa koulusta ja yrittävät salata tämän vanhemmiltaan ja laajemmin ymmärrettynä yleisesti perusteettomaksi poissaoloksi koulusta (s. 12). Laajempaan määritelmään sisältyy ymmärrys siitä, että vanhemmat ovat joskus vastuuttomia ja keksivät heikkoja tekosyitä lapsensa poissaololle (Heyne ym. 2019, s. 12). Sergejeffin (2023) mukaan pinnaamiseen voi vaikuttaa esimerkiksi ”kokemus siitä, ettei koulun käyminen ole hyödyksi ja muut kuin kouluun liittyvät tekijät lapsen tai nuoren elämässä tarjoavat enemmän tarttumapintaa” (s. 22). Pinnaava oppilas saattaa kokea, että koulunkäynti ei ole mielekäästä, eikä sen vuoksi löydä motivaatiota osallistua opetukseen (Sergejeff 2023, s. 22). Tässä tutkimuksessa käytän termejä pinnaaminen, lintsaminen ja luvaton poissaolo toistensa synonyymeinä, vaikka Virtanen ja Pelkonen (2023, s. 107) korostavatkin, että kaikki luvattomat poissaolot eivät ole pinnaamista, vaan voivat kuulua myös muihin poissaolotyyppeihin.

Pelkonen, Kiuru ja Virtanen (2022) toteavat koulupoissaolojen syiden voivan olla moninaisia; ne voidaan jakaa yksilöön liittyviin tekijöihin ja ympäristötekijöihin (perhe, vertaiset, koulu ja yhteiskunta) (s. 289). Nämä tekijät voivat ilmetä yhtä aikaa, kasaantua ja vaikuttaa toisiinsa. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että koulupoissaoloja ennakoivia tekijöitä ovat muun muassa ikä ja sukupuoli, käyttäytymiseen ja mielenterveyteen liittyvät haasteet, maahanmuuttajatausta, vanhempien sosioekonominen tausta ja kodin tarjoama koulunkäynnin tuki, koulun ilmapiiri sekä kiusaaminen ja koettu yksinäisyys. Lisäksi on havaittu muiden muassa opettaja-oppilassuhteen ja oppimisen haasteiden olevan ennakoivia tekijöitä lisääntyneisiin koulupoissaoloihin. (Pelkonen ym. 2022, s. 289; Virtanen & Pelkonen 2023, s. 125.)

Kouluakäymättömyys Suomessa -tutkimuksessa (Määttä ym. 2020) ongelmallisten poissaolojen pääasiallisina syinä olivat koulun henkilökunnan mukaan oppilaan psyykkiset oireet sekä se, että oppilaiden mielenkiinto suuntautui kouluun liittyvien asioiden ulkopuolelle (s. 33). Vähemmän todennäköisinä syinä tutkimuksessa pidettiin oppilaan kaverisuhteisiin liittyviä sosiaalisia ongelmia sekä koulunkäyntiin liittyvää pessimististä ja välttelevää asennetta. Koulun toimintaan liittyvät ongelmat ja oppilaan koulun ulkopuolinen ongelmakäyttäytyminen eivät tutkimuksen mukaan yleensä ilmene poissaolojen syinä. Koulun näkökulmasta tärkeimmät syyt liittyivät oppilaaseen itseensä, kun taas koulun ja oppilaan tai hänen perheensä väliset ongelmat johtivat poissaoloihin vain harvoin. (Määttä ym. 2020, s. 33.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS2014, luku 5.1) todetaan, että poissaolojen taustasyyt on hyvä selvittää, jotta oppilaalle voidaan tarjota tarkoituksenmukaista tukea. Myös Virtanen ja Pelkonen (2023) korostavat, että mitä nopeammin poissaolojen syyt saadaan selvitettyä, sitä nopeammin oppilas yleensä palaa takaisin kouluun (s. 150).

2.3 Koulupoissaolojen ehkäisemisen ja poissaoloihin puuttumisen malleja

Virtanen ja Pelkonen (2023) esittävät, että keskeistä poissaoloja ehkäisevässä työssä on painottaa kouluun kiinnittymistä ja läsnäolon vahvistamista. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kodin ja koulun yhteistyöhön sekä kouluun kiinnittymistä tukevien pedagogisten ratkaisuiden lisäämiseen. He esittelevät useita toimintamalleja kiinnittymisen vahvistamiseen ja poissaoloihin puuttumiseen. Myönteistä kouluilmapiiriä ja oppimista tukeviin käytänteisiin liittyvät mallit nähdään yleisen tuen tason malleina, joista hyötyvät kaikki oppilaat.

Kohdennetulla tuen tasolla olevat mallit on suunnattu sellaisille oppilaille, joiden koulupoissaolot herättävät huolta ja joilla poissaoloja on kouluvuoden aikana 5–9 prosenttia. Näissä malleissa tuki voi olla yksilöllistä tai ryhmämuotoista. Vahvan tuen mallit puolestaan on tarkoitettu oppilaille, joilla poissaoloja on kouluvuoden aikana yli 10 prosenttia. Silloin puhutaan Virtasen ja Pelkonen mukaan jo vahvoista, moniammatillista yhteistyötä vaativista interventioista. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 186–189.)

Kouluikäymättömyys Suomessa -tutkimuksen (Määttä ym. 2020) mukaan yleisimmät tavat toimia koulua käymättömien oppilaiden kanssa olivat poissaolojen seuranta, opiskelu erityisopettajan kanssa, opetuksen eriyttäminen, koulupäivän lyhentäminen ja vaihtoehtoiset tavat näyttää osaaminen (s. 34). Myös vuosiluokkiin sitomaton opetus ja perheen tukeminen olivat yleisiä toimintatapoja (Määttä ym. 2020, s. 34). Tutkimuksen (Määttä ym. 2020) vastaajat kokivat, että tehokkaimpia keinoja tukea koulua käymättömiä oppilaita olivat erilaiset opetuksen järjestelyt, kuten yksilöllistäminen tai pienryhmät, oppilaan yksilöllinen huomioiminen ja henkilökohtainen tuki, monialainen yhteistyöverkosto sekä perheiden tukeminen (s. 35). On huomioitava, että kyseinen tutkimus on toteutettu vuonna 2020 ja seuraavaksi esiteltävät mallit on kehitetty sen jälkeen.

2.3.1 Sitouttavan koulu yhteistyön malli (SKY)

Sitouttavan koulu yhteistyön valtakunnallisen toimintamallin kehittämistyötä koordinoi Opetus- ja kulttuuriministeriö vuosina 2021–2023. Hankkeen tavoitteena oli kehittää perusopetukseen toimintamalli, jonka avulla ennaltaehkäistään ja vähennetään poissaoloja

sekä luodaan kouluihin myönteistä toimintakulttuuria. (OKM2021.) Pyrkimyksenä oli myös poissaolojen seurantaan ja tilastointiin liittyvien käytänteiden yhdenmukaistaminen ja selkiyttäminen (OPH 2024b). SKY-malli lähtee nimenomaan siitä, että tuetaan oppilaiden kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa ja sitä kautta vähennetään poissaoloja (OPH 2024b) ja se voidaan näin ollen tulkita olevan yleisen tason malli, josta hyötyvät kaikki oppilaat. Opetushallitus on julkaissut koululäsnäolon tukemisen ja poissaoloihin puuttumisen tueksi sivuston (OPH 2024a), jolta löytyy ohjeita ja työkaluja perusopetuksen koulujen henkilökunnalle.

Varsinais-Suomen alueella ainakin Turussa, Naantalissa, Kaarinassa, Maskussa, Mynämäellä, Nousiaisissa ja Paimiossa on käytössä yhtenäinen poissaoloihin puuttumisen malli, joka on luokanopettaja/-valvoja ottaa yhteyttä huoltajaan, kun oppilaan poissaolojen määrä ylittää 50 tuntia. Poissaoloihin lasketaan kaikki poissaolot, kuten etukäteen anottavat lomat ja huoltajan ilmoittamat poissaolot. Yhteydenoton tarkoituksena on selvittää, kuinka oppilaan koulunkäynti sujuu huoltajan näkökulmasta. (Kaarina 2024a.) Mikäli huomataan, että oppilas tai perhe tarvitsee lisätukea, kutsutaan koolle MAR-palaveri, jossa tavoitteena on yhdessä etsiä ratkaisuja oppilaan säännöllisen koulunkäynnin tukemiseksi (Kaarina 2024a).

2.3.2 KouluKunnossa-malli

KouluKunnossa-mallin kehittämistyötä tehtiin vuosina 2021–2023 useammassa Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen hankkeessa, jotka nivoutuvat mallissa yhdeksi kokonaisuudeksi (Koulukunnossa 2025b). Kehitystyön tavoitteena on ollut tuoda koulun arkeen sellaisia konkreettisia ratkaisuja ja toimintamalleja, joilla vahvistetaan oppilaiden kouluun kiinnittymistä (Koulukunnossa 2025b).

KouluKunnossa-poissaolomalliin kuuluu puheeksiotto-vaihe, jolloin luokanopettaja/-valvoja keskustelee oppilaan kanssa ja on tarvittaessa yhteydessä myös huoltajiin. Mikäli 12 viikon tarkastelujaksolla oppilaalla on 30–70 tuntia poissaoloja, siirrytään varhaisen puuttumisen vaiheeseen, jossa luokanopettaja/-valvoja on yhteydessä kotiin ja kutsuu harkinnan mukaan koolle MAR-palaverin. Opettajan vastuu on varmistaa, että poissaolojen taustasyyt selvitetään. Mikäli 12 viikon tarkastelujaksolla oppilaalla on 50–90 tuntia poissaoloja, siirrytään vahvan tuen vaiheeseen, jossa aiemman tilannekuvan pohjalta täsmennetään tavoitteet sekä jaetaan roolit tukitoimien toteuttamiselle. Tässä vaiheessa voidaan harkita myös sosiaalihuoltolain mukaisen yhteydenoton tai lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Poissaolojen edelleen jatkuessa siirrytään vahvempiin tukitoimiin. Yhteydenpitoa kotiin

jatketaan systemaattisesti, kouluun paluuta tuetaan suunnitelmallisesti ja mahdollistetaan oppilaalle myös erilaiset joustavat opetusjärjestelyt. (KouluKunnossa 2025c.)

3 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä opettajilla on oppilaiden luvattomien poissaolojen syistä ja millaisia toimintamalleja opettajilla ja kouluilla on luvattomiin koulupoissaoloihin puuttumiseksi ja niiden ennaltaehkäisemiseksi.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaisia näkemyksiä opettajilla on luvattomien poissaolojen syistä?
- 2) Millaisia toimintamalleja kouluissa on luvattomien koulupoissaolojen ehkäisemiseksi?
- 3) Millä tavoin opettajat puuttuvat luvattomiin poissaoloihin?

4 Tutkimusmenetelmät

Tässä pääluvussa esittelen käyttämäni tutkimusmenetelmät sekä tarkemmin tutkimuksen toteuttamisen, aineiston käsittelyn ja analyysin. Lisäksi pohdin tutkimukseni eettisyyttä.

4.1 Osallistujat

Tutkimukseni aineistona toimii neljän opettajan haastatteluaineisto. Haastateltavat opettajat työskentelevät erityisluokanopettajina tai aineenopettajina, kolme yläkoulussa ja yksi alakoulussa. Aineenopettaja toimii luokanohjaajana, ja vastaa kysymyksiin siitä näkökulmasta. Erityisluokanopettajilla on opetettavanaan oma luokka. Kolmella haastateltavalla on yli 10 vuoden työkokemus opettajana, yhdellä 6 vuoden kokemus. Opettajien työprofiilit on kuvattu taulukossa yksi.

Taulukko 1. Haastateltavien opettajien työprofiilit.

Haastateltava	Ammattinimike	Kouluaste	Työkokemus vuosina
Opettaja 1 (O1)	Erityisluokanopettaja	yläkoulu	10 tai enemmän
Opettaja 2 (O2)	Erityisluokanopettaja	yläkoulu	10 tai enemmän
Opettaja 3 (O3)	Lehtori, suomen kieli	yläkoulu	10 tai enemmän
Opettaja 4 (O4)	Erityisluokanopettaja	alakoulu	4–6 vuotta

4.2 Tutkimuksen toteutus

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina alkuvuodesta 2025. Valitsin haastattelutavaksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, koska teemahaastattelussa haastateltavan puheelle löytyy tilaa ja vapautta (Saaranen-Kauppinen ym., 2006). Halusin kuitenkin miettiä kysymyksiä etukäteen, jotta jokaisessa haastattelussa käytiin varmasti saman teemat läpi.

Haastattelukysymykset (liite 3) jaottelin neljän teeman alle mukaillen neljää tutkimuskysymystäni. Teemat olivat luvattomien poissaolojen yleisyys ja syyt, luvattomiin poissaoloihin puuttuminen ja niiden ennaltaehkäisy koulun tasolla, luvattomiin poissaoloihin puuttuminen ja niiden ennaltaehkäisy opettajan tasolla ja luvattomien poissaolojen ennaltaehkäisy.

Tietoturvailmoitus (liite 1) ja taustatietolomake (liite 2) lähetettiin haastateltaville etukäteen. Tavoitteena oli, että haastattelunauhalle ei tallentuisi tunnistetietoja.

Haastatteluaineistot litteroitiin analyysiä varten.

4.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Tämän tutkimuksen viitekehys on fenomenografinen, sillä tutkimuksessa keskitytään kuvaamaan opettajien omina näkemyksiä luvattomista poissaoloista. Fenomenografisen tutkimusotteen tavoitteena on tuoda esiin ilmiötä määrittäviä termejä ja niiden keskinäisiä suhteita sekä havainnollistaa tutkittavaan ilmiöön liittyvä käsitysten ja kokemusten variaatio (JYU 2025a) eikä tarkoituksena ole tuottaa kuvauksia yksilötason vastauksista (Marton, 2005, s. 153–154). Keskiössä on tutkittavan ilmiön kontekstin tai viitekehysten tunnistaminen, sillä nimenomaan ilmiön viitekehys auttaa erilaisten käsitysten kiinnittämistä kohdeilmiöön (JYU 2025a; Rissanen, 2006).

Analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on perusluonteinen analyysimenetelmä, jonka avulla aineistoa tarkastellaan aineistoa jäsentämällä ja tiivistämällä, sekä etsien yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 122). Tässä tutkimuksessa käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Menetelmässä tarkastellaan aineistoa vaiheittain yksinkertaistamalla, ryhmittelemällä ja muodostamalla käsitteellisiä kategorioita.

Ensimmäiseksi etsin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta merkitykselliset kohdat. Tässä apunani olivat värikynät, joilla alleviivasin vastaajien mainitsemia asioita eri väreillä. Seuraavaksi tiivistin nämä löydökset yksittäisiksi ilmaisuiksi. Tämän jälkeen samansisältöiset ilmaisut ryhmiteltiin omiksi luokikseen, jotka nimesin sisällön perusteella. Tässä vaiheessa tutkijan oma tulkinta tulee osaksi analyysiä, sillä luokkien muodostaminen perustuu siihen, miten tulkitsen aineistoa ja sijoitan ilmaisut eri luokkiin. Lopuksi rakensin alaluokista laajempia pääluokkia, joihin alaluokat sijoitettiin.

4.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) jakavat tutkimuseettiset kysymykset kahteen kategoriaan; tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan liittyviin kysymyksiin sekä tutkijan vastuuseen tutkimustulosten sovelluksista (luku 3.1). Tämä tutkimus tehdään tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia kunnioittaen (Vuori, 2021). Tutkimuksen teossa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyviä tieteellisiä käytännön menettelytapoja ja eettisiä ohjeita (TENK 2023).

Tässä tutkimuksessa tutkittavana ovat opettajat ja heidän näkemyksensä ja kokemuksensa. Opettajat osallistuivat tutkimukseen työajan ulkopuolella omasta tahdostaan, mikä puoltaa tulosten luotettavuutta. Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja haastateltavilla oli oikeus perua tai keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa tutkimusprosessin aikana, myös haastattelun jälkeen. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta pyydettiin tutkittavilta suullisesti haastattelutilanteen alussa, kun osallistujille oli ensin annettu tarkat tiedot tutkimuksen tavoitteista, tarkoituksesta ja julkaisemisesta.

Tutkimuksessa noudatetaan EU:n yksityisyydensuoja-asetusta (GDPR), Suomen tietosuojalakia ja Turun yliopiston tietosuojakäytäntöjä. Tutkimusta varten laadittiin tietosuojailmoitus (liite 1), joka annettiin osallistujille ennen haastattelua. Tutkittavilta kerättiin taustatiedot haastattelutilanteessa erillisen strukturoidun taustatietolomakkeen (liite 2) avulla, jotta haastatteluääniraidalle tulevat yksilöivät tiedot pystyttiin pitämään minimissä. Taustatietoina kerättiin haastateltavan nimi, koulutus ja ammattinimike, koulun nimi sekä tieto siitä, kuinka kauan tutkittava on toiminut opettajana ja millä vuosiluokalla hän toimii tällä hetkellä. Tutkimusraportissa ei mainita haastateltavien tai koulujen nimiä, vaan tunnistetiedot on anonymisoitu. Näin tutkimukseen osallistuvilla taataan täysi anonymiteetti, eikä haastateltavia tai heidän koulujaan voida tunnistaa tutkimusraportista.

Haastattelut suoritettiin kahden kesken ja nauhoitettiin tutkijan toimesta. Haastatteluääniraidat tallennettiin Turun yliopiston ohjeen mukaan Seafire-pilvipalveluun, jossa ne olivat tutkimuksen teon ajan tutkijan ja ohjaavan opettajan käytössä. Aineistoa ei luovutettu ulkopuolisille ja haastatteluääniraidat tuhottiin tutkimuksen valmistuttua. Tutkimusraportti vertaisarvioidaan opiskelijaryhmässä ja julkaistaan Turun yliopiston avoimessa UTUPub-julkaisuarkistossa.

5 Tulokset

Tässä pääluvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Haastattelin tutkimusta varten neljää opettajaa.

5.1 Syyt luvattomien poissaolojen taustalla

Haastatteluissa nousi ilmi monia erilaisia syitä, joita opettajat pitivät luvattomien poissaolojen syinä. Syyt on jaettu kolmeen pääluokkaan, jotka esittelen taulukossa kaksi. Pääluokat ovat oma terveys, koulu ja muu elämä. Jokainen pääluokka on jaettu edelleen kahteen tai useampaan alaluokkaan.

Taulukko 2. Opettajien nimeämät syyt poissaolojen taustalla.

Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka
Oppilaan terveys	Mielenterveys	Ahdistus
		Huono olla
		Erilaiset pelkotilat
		Masennus
	Sairaus	Pienet säryt
Koulu	Kiusaaminen	Koulukiusaaminen
		Jotain, mitä ei haluta kohdata
		Ikävät tilanteet
	Motivaatio	Vaikeus tulla takaisin
		Motivaation puute
		Koulunkäynti ei mielekästä
	Paineet	Menestyminen
		Sosiaaliset tilanteet
Oppilaan muu elämä	Kotiolot	Väsymys
		Ero
		Taloudellinen tilanne
	Kaverit	Ryhmäpaine
		Ulkonäköpaine
	Muut aktiviteetit	Videopelit
		Some

Jokainen haastateltava nosti esiin oppilaiden erilaiset mielenterveyden haasteet, jotka vaikeuttavat kouluun tuloa. Ahdistus, masennus ja erilaiset pelkotilat ovat tekijöitä, joiden

vuoksi kouluun on vaikea tulla ja koulusta jäädään pois luvottomasti. Yksi haastateltava esitti, että oppilaat jäävät myös liian helposti pienten särkyjen vuoksi pois koulusta.

Osalla on ahdistusta, ei pysty tulla kouluun sen takia. (O1)

Ne naamioidaan ahdistukseen tai semmoseen. (O2)

Sitten voisi olla jotain --- mielenterveyteen liittyviä, ahdistusta, masennusta, psyykkistä haastetta. (O4)

Myös kouluun liittyvät tekijät, koulukiusaaminen ja motivaation puute, nousivat esiin jokaisen haastateltavan vastauksissa. Kun koulunkäyntiä ei syystä tai toisesta koeta mielekkääksi, ei ole opiskelumotivaatiota tai kun esiintyy koulukiusaamista tai esimerkiksi menestyspaineet kasvavat liian isoiksi, jäädään helposti koulusta pois. Ja kuten yksi haastateltava toteaa, mitä enemmän poissaoloja on, ja mitä pitempään poissaolo jatkuu, sitä vaikeampi on tulla kouluun takaisin.

Oppilas ei koe koulunkäyntiä oikein mielekkääksi. (O4)

Varmaan kaikkein selkein syy on se, että koulu ahdistaa. --- Mä ajattelen, että lintaaminen johtuu pääasiassa siitä, että täällä on jotain sellaista, mitä ei haluta kohdata. (O3)

Sitten löytyy niitä, joita ei kiinnosta pätäkääkään koulunkäynti. (O1)

Mitä herkemmin jää pois, mitä pidempään lintsaa, --- sitä vaikeampi on myöskin sitten tulla takaisin ja palata. (O3)

Haastateltavat löysivät syitä luvattomiin koulupoissaoloihin myös oppilaiden muusta elämästä. Hankalat kotiolut, oma sosiaalinen elämä ja kaverien antama esimerkki saattavat vaikuttaa lintaamisen taustalla. Valvominen, videopelien pelaaminen tai somen selaaminen yömyöhään voi tuoda mukanaan uniongelmia, jolloin aamulla on hankala herätä ja ehkä herkemmin jäädään torkkumaan aamun tunneiksi.

Kun nuorella tai lapsella on koulun ulkopuolella elämä päin hemmettiä. (O1)

Voi tulla jotain uniongelmia tai väsymystä. --- Epäsäännöllinen rytmi voi tehdä kouluaamuista hyvin vaikeaa. (O4)

Jos oma paras kaveri jää pois koulusta, niin ehkä minäkin voin jäädä. --- Saattaa tuntua kiinnostavammalta muut vaihtoehdot, videopelit, some ja muut aktiviteetit. (O4)

Syyt poissaolojen taustalla ovat moninaisia ja kuten aiemmissa tutkimuksissakin on todettu, syitä on löydettävissä sekä yksilön että ympäristöön liittyvistä tekijöistä.

5.2 Luvattomiin poissaoloihin puuttumisen tapoja

Jokainen haastateltava kertoi, että koulussa on käytössä varhaisen puuttumisen malli, jonka mukaan poissaoloihin puututaan tietyn poissaolomäärän ylittyessä. Käytössä on järjestelmä, jossa Wilman kautta seurataan poissaolojen kokonaismääriä. Kun poissaolojen määrä ylittää tietyn kynnyksen, ollaan yhteydessä huoltajiin.

Meillä on varhaisen puuttumisen malli ---. Eli seurataan poissaolotunteja. 50 poissaoloa tulee täyteen, niin sitten luokanohjaaja reagoi ja katsotaan, että kaikki on hyvin. (O3)

Kun ihan sama mitä poissaoloja on 15 pinnaa, niin kutsutaan marri paikalle. Ja kun poissaoloja on 20 pinnaa, niin aina tehdään lastensuojeluilmoitus. (O4)

Osa haastateltavista kuitenkin totesivat, että tämä ei ole toimiva malli luvattomien poissaolojen seurantaan, vaan niihin pitää puuttua paljon nopeammin.

Yleensä ne punaiset ja mustat (Wilma-merkinnät) ovat sellaisia, missä jo muutamasta hälytyskellot soi. Nyt tähän pitää puuttua. (O1)

Se, että jos on luvattomia poissaoloja, niin minä henkilökohtaisesti olen jo ensimmäisestä tunnista yhteydessä. --- Minä näen siitä ainakin niin, että heti ensimmäisestä pitää olla jo ajan hermoilla siinä, jotta oppilas tajuu, että nyt tähän puututaan heti ja ei tätä kannata jatkaa. (O4)

Omassa työssään haastateltavat siis puuttuvat luvattomiin poissaoloihin hyvinkin nopeasti.

Taulukossa kolme on eritelty puuttumisen tapoja. Ne on jaoteltu neljään pääluokkaan: yhteys kotiin, yhteys oppilaaseen, yhteys muihin tahoihin ja opettajan toimintaan.

Taulukko 3. Opettajien tapoja puuttua luvattomiin poissaoloihin.

Pääluokka	Alaluokka
Yhteys kotiin	soitto tai muu yhteydenotto
Yhteys oppilaaseen	vapaamuotoinen keskustelu
	kasvatuskeskustelu
	tarvittaessa haettu kotoa
Yhteys muuhun tahoon	oppilashuollon konsultointi
	MAR-palaveri
	lastensuojeluilmoitus
Opettajan toiminta	empatia
	kannustava
	vastaanottava

Jokainen haastateltava kertoi olevansa matalalla kynnyksellä yhteydessä kotiin, kun oppilaalla on luvattomia poissaoloja. Myös oppilaan kanssa keskustellaan, joko vapaamuotoisesti tai kasvatuskeskustelussa. Kotoa ja oppilaalta saatujen tietojen perusteella haastateltavat kertovat olevansa yhteydessä mahdollisesti muihin tahoihin. Haastateltavat myös kertoivat, että puuttumisen tapaan vaikuttaa myös syy, miksi oppilas on poissa.

Me keskustellaan läpi, miksi lintsaat, miksi et tullut kouluun. Ja sitten riippuen siitä, mikä se syy on, niin sitten reagoidaan eri tavoin. Tarvitseeko konsultoida välittömästi oppilashuoltoa vai onko se nimenomaan vain se, että en jaksanut herätä, vai herätyskello ei soittanut, toki sitten se ei ole tietoinen lintsaus. (O3)

Minä näen, että se miten minä niitä asioita käsittelen tai hoidan, niin se myöskin riippuu niistä syistä, minkä takia ollaan poissa. Jos sinulla on oppilas, joka kokee suurta ahdistusta tai on tällainen hyvin herkkä tai näistä syistä, niin minun mielestä hänen suhtaan opettajan lähestyminen tilannetta pitää olla myös sen mukaan, että kysymyksessä on herkkä oppilas. Ja sitten taas toisaalta, jos ajatellaan, että on sellainen hunsvotti, joka ei vain jaksanut mennä liikuntatunnille, niin sitten se on erilainen lähestyminen tähän. (O1)

Joo, mun mielestä keskustelu on kaiken A ja O. Ja sitten riippuen siitä, mitä se oppilas puhuu, niin sitten keskustellaan vähän lisää ja eri suuntiin. (O3)

On kotoa asti haettu tai jotain muita vastaavia. --- Tai kuraattori, psykologi on hakenut kotoa. (O2)

Aina heti kotiin yhteydessä ha hyvä yhteistyö huoltajien kanssa. --- Lastensuojeluilmoitus, jos tarpeeksi poissaoloja. (O4)

Haastateltavat pitivät tärkeänä myös sitä, millä tavoin opettaja suhtautuu oppilaaseen ja luvattomaan poissaoloon. Vaaditaan toki tiukkuutta, mutta myös empatiakykyä ja vastaanottavuutta.

Se, että miten puhutut on mielestäni hyvin merkityksellinenkin siinä. Siinä pitää olla varsinkin näillä, jotka ovat herkkiä tai tällainen, pitää olla vähän empaattinen lähestymistapa versus näille hunsvoteille. Niitä voi vähän potkia perseeseen. (O1)

Sit sellainen lämmin, positiivinen, reipas, kannustava, vastaanottava ote siel koulussa, yritän luoda mahdollisimman hyvät olosuhteet niille oppilaille. (O4)

Totta kai minä yritän jutella oppilaan kanssa. Onko sinulla jotain huolia? Minkälaista kinaa? Minkä takia sä oot poissa ja yrittää sitä kautta löytää niitä syitä siihen ja ehkä löytää jopa siihen jotain ratkaisua sitä kautta. Jos esimerkiksi liikuntaryhmässä on joku, joka vaikka kohtelee toista huonosti, niin sitten voidaan ajatella, että pitäisikö yrittää vaihtaa liikuntaryhmää, jos se vaikka helpottaisi sitä, että sä et ois pois sieltä. Eli kyllä se oppilas on aika tärkeä asia siinä, että häntä kuullaan siinä asiassa. (O1)

Kun puhutaan luvattomiin poissaoloihin puuttumiseen liittyvistä haasteista, haastateltavat nostavat esiin ensisijaisesti kodin ja koulun yhteistyön haasteet. Erilaisten kasvatusnäkemykset, kodin haasteet ja esimerkiksi vanhempien välinpitämättömyys tai sinisilmäisyys ongelman edessä haastavat myös opettajia. Myös oppilaiden oma suhtautuminen poissaoloihin ja taustasyitä selvittäviään aikuiseen asettaa haasteita.

Siinä on merkitystä myöskin, että minkälaisesta perheestä tai asuinpaikasta tämä lapsi tulee. Meillä on näitä ihan perhekoteja tai tämmöisiä, missä ei ole omat vanhemmat, vaan laitoksia tyylisesti. --- Siellä on erilainen tapa hoitaa asioita. (O1)

Mut sit voi olla huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, jos huoltaja vaikuttaakin oleva yhteistyössä mutta valehtelee ja siellä lapsi pyörittää kotia. Ja jos ei saa kontaktia siihen lapseen niin on erittäin vaikea toimia näin koulun suunnalta. (O4)

Suurimmat haasteet liittyvät ehkä siihen, jos huoltajat tai kodit ovat täysin eri linjoilla tai kasvattaminen on jollain tavalla puutteellista eikä uskalleta vetää niitä rajoja oppilaalle. Se on ehkä se suurin haaste. (O2)

Opettajat puuttuvat luvattomiin poissaoloihin nopeasti ja monella tapaa.

5.3 Luvattomien poissaolojen ehkäisemisen tapoja

Kuten tässä ja aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, syyt luvattomien poissaolojen taustalla ovat moninaisia ja yksilöllisissä. Ei siis ole mahdollista ehkäistä luvattomia poissaoloja jollain tietyllä toimintatavalla. Taulukossa neljä esitellään haastateltavien nimeämiä tapoja vähentää ja ehkäistä luvattomia poissaoloja.

Taulukko 4. Opettajien ajatuksia tavoista, joilla luvattomia poissaoloja voidaan ehkäistä.

Pääluokka	Alaluokka
Varhainen puuttuminen	yksilöllisyys
Koulu ympäristönä	koulun struktuurit
	ilmapiiri ja yhteisö
	turvallisuus
	ryhmytyminen
Seuraamukset	korvaaminen
	jälki-istunto

Kaikki haastateltavat korostavat, että koulun tulee olla turvallinen paikka, sen ilmapiirin ja yhteisön pitää olla kannustava ja salliva. Koulun aikuisten tulee osoittaa, että he puuttuvat kiusaamiseen ja muuhun sellaiseen toimintaan, joka saattaa johtaa luvattomiin poissaoloihin.

Kyllä meidän aikuisten jotenkin täällä koulussa pitää pystyä luomaan tänne semmoinen ilmapiiri ja ympäristö, että tänne on turvallista tulla. --- Mutta että jokainen oppilas tuntisi sillä tavalla, että on ainakin joku yksi aikuinen, johon voi turvautua, jos tarve vaatii. (O3)

Mä itse näen sen sellaisena, että se luokka ja se ympäristö. --- Mutta kyllä se luokka ja se luokkahenki ja se tapa, miten opettajat ja aikuiset ottaa vastaan ja miten ne käsittelee oppilaita. Kyllä sillä on aika paljon merkitystä. (O1)

Ja myöskin se, että se on turvallinen ympäristö. Siellä ei ole niitä kiusaamisia, siellä ei ole väkivaltaa ja mikään ei ole sellainen suuri kynnys astua tänne luokkaan. Että sillä on paljon merkitystä. Ja sillä on merkitystä sillä, että ei niitä poissaoloja tulekaan. On se, että jos lähtökohtaisesti luokassa on hyvä olla, niin ei se oppilas myöskään tule olemaan pois. (O1)

Haastateltavat kokevat, että opettajat tekevät paljon sen eteen, että oppilaat kokisivat koulun turvalliseksi ympäristöksi ja koulun aikuiset turvallisiksi aikuisiksi. Oppilaat kohdataan yksilöinä ja heitä tuetaan.

Jos siellä tulee joku selkeä ongelma, vaikka nyt se, että koulussa on joku tietty asia, mikä ahdistaa, miksi ei halua tulla, niin sitten se selvitetään yhdessä. Nämä on kuitenkin lapsia, --- niin eihän heidän kuulu yksinään näistä asioista selvitä, vaan sen takia me aikuiset täällä ollaan, että me tuetaan ja autetaan. (O3)

Vaikka koulun ensisijainen tarkoitus ei ole olla kiva paikka, mutta tehdä koulunkäynnistä niin mukavaa, että lapsi tai nuori tulee sinne suht mielellään. Eli jos se on turvallinen paikka ja opiskelusta pystyy tekemään ainoakin ajoittain mielenkiintoista, niin se on ehkä omasta näkökulmasta paras keino, millä niitä pystyy ennaltaehkäisemään. (O2)

Myös varhaisella puuttumisella ja selkeillä seuraamuksilla nähdään olevan vaikutusta. Kun oppilas huomaa, että lintaaminen on korvattava ja koulutehtävät on hoidettava, se saattaa vähentää halua olla luvatta pois koulusta.

Varhainen puuttuminen on mun mielestä se juttu eli jos niit alkaa tulla nii puututaan heti ja tarpeeks kovin eli mä tarkotan sillä sitä et seuraamus pitää olla sellanen et se lapsi ei koe sitä niinku hyödyllisenä et hän huomaa et ihan sama et vaiks mä oon pois ni mä silti joudun tekee nää kouluhommat, sen mä koen et on paras tapa. (O4)

Lähtökohtaisesti on niin, että luvattomat poissaolot korvataan ja jos on selkeä lintaaminen, niin myös jälki-istuntoa määrätään siitä. (O2)

6 Pohdinta

Tämä tutkimus toi esiin opettajien näkemyksiä oppilaiden luvattomien koulupoissaolojen syistä ja tapoja ehkäistä ja puuttua luvattomiin poissaoloihin. Tuloksista selviää, että opettajat tunnistavat luvattomien poissaolojen syiden moninaisuuden. Poissaoloihin vaikuttavat niin yksilöön kuin ympäristöön liittyvät tekijät. Yleisesti poissaoloihin puuttumiseen on kouluissa yhtenevät mallit, joiden mukaan opettajat toimivat. Luvattomiin poissaoloihin ei kuitenkaan ole yhtenevää puuttumismallia.

6.1 Johtopäätökset

Suurimmaksi syyksi opettajat kokevat oppilaiden erilaiset mielenterveyden haasteet. Ahdistus, masennus ja muut mielenterveyden haasteet johtavat opettajien mukaan helposti siihen, että koulunkäynti koetaan liian vaikeaksi ja kouluun ei tulla. Tulokset ovat linjassa esimerkiksi Kouluterveyskyselyistä (THL 2024a) ja Kouluakäymättömyys Suomessa - tutkimuksen (Määttä ym. 2020) tulosten kanssa. Mielenterveyden haasteet ovat kuitenkin asioita, joihin koulu ja opettajat yksin eivät voi vaikuttaa, vaan tarvitaan terveydenhuollon apua. Opettaja ja koulu pystyvät ohjaamaan oikealle hoitopolulle ja tehdä koulussa toimia, jotka tukevat koulunkäyntiä haasteiden keskellä, mutta hoitoa tarvitaan usein myös muilta tahoilta.

Opettajat tunnistivat myös motivaation puutteen ja koulunkäynnin mielekkyyden yhtenä lintsuamiseen vaikuttavana tekijänä. Tämä nousi esiin myös Sergejeffin (2022) Sitouttavan kouluyhteisötyö -hankkeen loppuraportissa, jossa todetaan, että pinnaavat oppilaat saattavat kokea, ettei koulun käyminen ole hyödyllistä ja muut tekijät lapsen tai nuoren elämässä koetaan mielenkiintoisemmaksi. Tällaisiin oppilaisiin saattaa parhaiten tehot tuloksistakin ilmi käynyt seuraamusten lankeaminen. Kun oppilas huomaa, että lintsuamisesta seuraa sekä puuttuvien koulutehtävien teko että esimerkiksi jälki-istunto, voi se yksinään riittää vähentämään lintsuusta.

Myös lisääntynyt koulukiusaaminen (THL 2024a) kuormittaa osaltaan oppilaita. Tämän eteen opettajat tekevät töitä, mutta valitettavasti koulukiusaamista ei tunnu olevan mahdollista kokonaan poistaa. On myös oppilaan subjektiivinen kokemus, mikä koetaan kiusaamiseksi, minkä vuoksi kaikkeen kiusaamiseen puuttuminen on haastavaa. Kuten tuloksista käy ilmi, opettajat käyttävät paljon aikaa luokan ryhmäytymiseen ja sallivan, kannustavan, kiusaamisvapaan ilmapiirin luomiseen. Itsekin näen tämän tehokkaimpana kiusaamista

ehkäisevänä toimenä, kun panostetaan ryhmäytymiseen ja kouluun kiinnittymiseen. Koulun ei aina tarvitse olla kivaa, mutta jokaisen oppilaan pitää tuntea, että kouluun on turvallista ja mukava tulla.

Opettajat tunnistivat poissaolojen taustalla myös oppilaan muuhun elämään liittyviä taustatekijöitä, vaikka Määtän ym. (2020) tutkimuksessa näillä ei juuri nähty olevan vaikutusta kouluikäymättömyyteen. Tekijät, kuten oppilaan kotiolot tai esimerkiksi kotiintuloajat, ovat myös asia, mihin koulussa ei voida puuttua. Näissä haasteissa korostuu mielestäni kodin ja koulun välinen yhteistyö. Kun pyritään tukemaan koteja kasvatustyössä, tehdään yhteistyötä ja pyritään yhteiseen tavoitteeseen, eli luvattomien poissaolojen vähentämiseen, ollaan jo pitkällä. Tässäkin asiassa opettajien apuna on monialainen asiantuntijaryhmä, jossa tarjolla on esimerkiksi kuraattorin, psykologin, perheneuvolan tai lastensuojelun konsultaatiota ja apua.

Opettajat puuttuvat luvattomiin poissaoloihin hyvin nopeasti. He puhuttavat oppilasta, ovat yhteydessä kotiin ja tarvittaessa konsultoivat myös oppilashuoltoa matalalla kynnyksellä. Nämä toimintatavat toistavat osittain sitä, mitä Määtän (2020) tutkimuksessa todettiin tehokkaimmiksi keinoiksi tukea koulua käymättömiä oppilaita. Toisin kuin poissaolojen seurantaan yleisesti, luvattomien poissaolojen seurantaan ja niihin puuttumiseen ei yhdenkään haastateltavan mukaan ole mitään koulujohtoista mallia, miten luvattomiin poissaoloihin puututaan. Herää kysymys, olisiko tarve luoda myös luvattomiin poissaoloihin puuttumisen malli, jotta kaikki opettajat koulussa toimisivat samalla tavalla? Toisiko se tehokkuutta poissaoloihin puuttumiseen, mahdollistaisiko se vieläkin nopeamman puuttumisen ja ennen kaikkea, kun malli olisi oppilaan näkökulmasta aina sama ja seuraukset olisivat aina samat, auttaisiko se vähentämään luvattomia poissaoloja? Toki on huomioitava, että poissaolojen moninaiset syyt osaltaan vaikuttavat tapaan, jolla poissaoloon puututaan, ja on mahdollista, että yksi yhtenäinen malli ei ole toimiva joka oppilaan kohdalla.

Kaikkien opettajien vastauksissa korostuivat opettajan vuorovaikutustaidot ja halu tukea oppilaan kouluun kiinnittymistä. Kun oppilasta puhutetaan, tulee olla oppilaasta ja lintsaamisen syystä riippuen olla joko lempeä ja empaattinen tai vaihtoehtoisesti jäykkä ja vaativa. Myös kotien suuntaan vuorovaikutustaidot korostuvat. Mielestäni on tärkeää, että koti ja koulu ovat samaa mieltä poissaolojen ongelmallisuudesta ja taustasyistä. Mikäli lintsaamisen taustalla on jotain kotioloihin liittyvää haastetta, voi vanhempien olla vaikea suhtautua siihen, että he ovat osasyllisiä lapsen luvattomiin poissaoloihin.

On myös syytä pohtia sitä, miten poissaoloista tehtyjen tutkimusten tuloksiin vaikuttaa se, keneltä poissaoloista on kysytty. Oppilaiden oma näkökulma saattaa poiketa siitä, miten koulun henkilökunta näkee asian, ja vanhemmat voivat olla vielä kolmatta mieltä asioista. Mielenkiintoista olisikin tutkia, miten lintsaaavat oppilaat itse kokevat syyt poissaolojensa taustalla ja verrata niitä nyt saatuihin opettajien näkemyksiin.

Mielenkiintoista olisi myös pyrkiä selvittämään, kuinka iso osa luvattomista poissaoloista johtuu mistäkin taustasyystä ja mikä on lopulta yleisin syy olla luvatta pois koulusta. Tähän kuitenkin omat haasteensa saattaa tuoda aiempien tutkimustenkin (Pelkonen, Kiuru & Virtanen 2022) havainnot siitä, että poissaoloihin vaikuttavat erilaiset tekijät voivat ilmetä yhtä aikaa, kasaantua ja vaikuttaa myös toisiinsa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadulliseen tutkimusperinteeseen sisältyy useita erilaisia perinteitä ja tutkimustapoja, minkä vuoksi laadullista tutkimusta ei voida pitää yhtenäisenä ja yhtenäisesti määriteltynä lähestymistapana. Tämän vuoksi myöskään laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä tai yleispäteviä ohjeita. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 158.) Tutkimuskentällä ollaan kuitenkin laajasti yhtä mieltä siitä, että tutkimuksen luotettavuuden osoittaminen on keskeinen osa tutkimuksen raportointia ja tärkeää tutkimuksen uskottavuuden kannalta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 158.)

Luotettavuuden arvioinnissa pyritään varmistamaan, että tutkimuksen tulokset eivät ole sattumanvaraisia, ja että niistä tehdyt johtopäätökset sekä niiden ymmärtäminen kestävät kriittisen tarkastelun. Tulosten tulkinta tarkoittaa sitä, että tutkija avaa empiirisesti havaittuja merkitysyhteyksiä. Ymmärtäminen puolestaan on prosessi, jossa tutkimuskohteesta muodostetaan uusi, jäsenelty kokonaisuus. (Virtanen, 2006, s. 200–204.) Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota esimerkiksi tutkimuksen tarkoitukseen, aineiston keruuseen, analyysiin ja raportointiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163–164.) Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98), joten tutkimukseni pieni tutkimusjoukko ei luotettavuuden näkökulmasta ole ongelmallinen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opettajien näkemyksiä oppilaiden luvattomien koulupoissaolojen syistä sekä tapoja ehkäistä ja puuttua poissaoloihin. Yhtenä tutkimukseni vahvuutena pidän sitä, että opettajat ovat kertoneet näkemyksensä omin sanoin, melko

vapaasti ja ohjailematta. Toki puolistrukturoitu teemahaastattelu menetelmänä on ohjannut vastaamista jonkin verran, mutta pyrin pitämään haastattelukysymyksen avoimina ja sellaisina, että ne eivät oleta tai ohjaa vastausta mihinkään suuntaan.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat paitsi aineisto ja vastaajat, myös se, kuinka puolueettomasti tutkija lähestyy aihetta. Oma, lähes 15 vuoden työkokemukseni peruskoulusta ja erityisesti haastavien oppilaiden kanssa työskentelystä antaa minulle jonkinlaisen pohjatiedon ja oletuksen siitä, millaisia syitä lintaamisen taustalla on. Tästä syystä olen kiinnittänyt paljon huomiota siihen, että tutkijana toimin objektiivisesti ja tulkitsen vastaukset vertaamatta niitä omiin käsityksiini ja kokemuksiini. Samalla olen kuitenkin omistautunut aiheen tutkimiselle ja tavoitteenani tuottaa konkreettista tietoa, joka voi osaltaan lisätä ymmärrystä lintaamisen syistä ja siitä, miten monin tavoin opettajat siihen puuttuvat.

Lähteet

Finlex 2024a. Perusopetuslaki 21.8.1998/628 26 §. Haettu 10.10.2024 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P26>.

Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G. & Gentle-Genitty, C. (2019). *Differentiation between school attendance problems: Why and how?* Cognitive and Behavioral Practice, 26 (1), 8–34. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2018.03.006>.

JYU 2025a. *Fenomenografinen analyysi*. Haettu 17.3.2025 osoitteesta

<https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenografinen-analyysi>.

Kaarina2024a. Kaarinan kaupunki. *Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Alueellinen 50 h poissaolomalli*. Haettu 18.11.2024 osoitteesta <https://kaarina.fi/fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/perusopetus/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>.

KouluKunnossa 2025a. *KouluKunnossa Läsnaolomalli*. Haettu 7.4.2025 osoitteesta

<https://www.koulukunnossa.fi/lasnaolomalli/>.

Koulukunnossa 2025b. *KouluKunnossa – mitä?* Haettu 7.4.2025 osoitteesta

<https://www.koulukunnossa.fi/mita/>.

Koulukunnossa 2025c. KouluKunnossa Poissaolomallin esittelymateriaali. *Läsnaolon tukeminen & poissaoloihin puuttuminen*. Saatavilla: https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2023/08/KouluKunnossa_poissaolomalli_08023.pdf.

Marton, F. (2005). Phenomenography: a research approach to investigating different understandings of reality. Teoksessa: Sherman, R.R. & Webb, R.B. (toim.) *Qualitative research in education: Focus and methods*. Lontoo: RoutledgeFalmer. S. 140–160.

Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare, S. & Määttä, M. (2020). *Kouluakäymättömyys Suomessa. Vaativan erityisen tuen VIP-verkoston tilannekartoitus*. Raportit ja selvitykset 2020:9.

Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kouluakaymattomyys-suomessa>.

OKM 2021a. Perusopetuksen sitouttavan kouluuyhteistyön toimintamallin kehittäminen.

haettu 10.10.2024 osoitteesta <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM021:00/2021>.

OKM. (2021). *Sitouttava kouluuyhteisötyö (SKY) : Kansallisen toimintamallin kehittäminen perusopetukseen 2021–2023*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163091>.

OPH 2024a. *Kouluun kiinnittyminen ja poissaoloihin puuttuminen*. Haettu 31.10.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/kouluun-kiinnittyminen-ja-poissaoloihin-puuttuminen>.

OPH 2024b. *Perusopetuksen oppilaiden poissaolot*. Haettu 31.10.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/perusopetuksen-oppilaiden-poissaolot>.

Pelkonen, J., Kiuru, N., & Virtanen, T. (2022). *Miksi yläkoululainen on poissa koulusta? : integroiva kirjallisuuskatsaus koulupoissaolotyyppeihin liittyvistä yksilö- ja ympäristötekijöistä*. *Kasvatus*, 53 (3), 287–303. Saatavilla:

<https://doi.org/10.33348/kvt.120236>.

Rissanen, R. (2006). *Fenomenografia*. Luku 5.1. kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu].

Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 18.11.2024 osoitteesta:

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_1.html.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 18.11.2024 osoitteesta

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus>.

Sergejeff, J. (toim.) (2023). *Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:27. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-924-0>.

TENK. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla:

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

THL 2024a. Kouluterveyskyselyn tulokset. THL:n kuutioraportointi. Haettu 10.10.2024 osoitteesta

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=952513L&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479.&column=ka-987857.&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#.

THL 2024b. Kouluterveyskyselyn tulokset. THL:n kuutioraportointi. Haettu 10.10.2024 osoitteesta https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=measure-878988.&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-886826.886825.952479.&column=ka-987857.&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#.

Tuomi & Sarajärvi A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turku2024a. Turun kaupunki. *Kouluyhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen malli*. Haettu 18.11.2024 osoitteesta [https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/perusopetus/opiskeluhoito/kouluyhteisoon-kiinnittämisen-ja-poissaoloihin](https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/perusopetus/opiskeluhoito/kouluyhteisoon-kiinnittamisen-ja-poissaoloihin).

Virtanen, T. & Pelkonen, J. (2023). *Poissa porukasta. Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa: Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 18.11.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>.

Liitteet

Liite 1. Tietosuojaseloste

1. Rekisterin nimi	Opettajien näkemyksiä oppilaiden luvattomien koulupoissaolojen syistä ja tapoja ehkäistä ja puuttua poissaoloihin
2. Rekisterinpitäjä	Jussi Luotonen
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	jupeluo@utu.fi
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	Jussi Luotonen, jupeluo@utu.fi
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	<p>Tässä tutkimuksessa tutkitaan opettajien käsityksiä luvattomien koulupoissaolojen syistä sekä opettajien ja koulujen toimintamalleja luvattomiin koulupoissaoloihin puuttumiseksi ja niiden ennaltaehkäisemiseksi. Tutkimukseen osallistujilta kerätään seuraavat henkilötiedot: nimi, koulutus, ammattinimike, työskentelykoulu ja -kunta. Henkilötietoja käytetään tutkimukseen osallistuvien kategorisointiin tutkimuksen aikana.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on:</p> <p>☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)</p> <p>☒ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e -kohta)</p>
6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja: nimi, koulutus, ammattinimike, työskentelykoulu ja -kunta. Haastattelut äänitetään.
7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.
8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilyttämisäika tai sen määrittämiset kriteerit	Haastattelunauhoitteista kirjoitetaan tekstitiedostot ja nauhoitteet tuhotaan. Samalla tutkimusaineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot. Henkilötiedot tuhotaan, kun opinnäytetyö on valmis

	ja arvosana on rekisterissä. Muu aineisto tuhoetaan viimeistään 2 vuotta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.
10. Rekisteröidyn oikeudet	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastusta niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.</p> <p>Poisto- oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p>
11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Tarvittavat tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.

Liite 2. Taustatietolomake

Nimi: _____

Koulutus: _____

Ammattinimike: _____

Koulu ja kunta: _____

Kuinka monta vuotta olet toiminut opettajana?

0–3   4–6   7–9   10 tai enemmän

Millä vuosiluokalla toimit tällä hetkellä?

1   2   3   4   5   6   7   8   9

Liite 3. Haastattelurunko

Alkuun lyhyt tutkimuksen ja sen tavoitteiden esittely. Vastaajien anonymiteetista pidetään huolta tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Silti vastaajaa ei kannusteta kertomaan sensitiivistä, yksityiskohtaista tietoa (esim. diagnooseja) oppilaasta.

LUVATTOMIEN POISSAOLOJEN YLEISYYS JA SYYT

Arvioi, kuinka yleinen ongelma luvattomat koulupoissaolot on omassa luokassasi.

Arvioi, kuinka suuri osa poissaoloista on luvattomia.

Millaisia syitä luvattomien koulupoissaolojen taustalla on?

LUVATTOMIIN POISSAOLOIHIN PUUTTUMINEN JA NIIDEN ENNALTAEHKÄISY KOULUN TASOLLA

Millainen poissaoloihin puuttumisen malli koulussanne on käytössä? (laki / koulun oma toimintaperiaate tms.)

- Miten koulupoissaoloja seurataan koulussasi?
- Miten ne raportoidaan?
- Kenen vastuulle koulupoissaoloihin puuttuminen kuuluu?

Miten koulussanne puututaan nimenomaan luvattomiin koulupoissaoloihin? (Onko esim. erillistä ohjetta)

- Seurataanko luvattomia poissaoloja eri tavalla kuin luvallisia?
- Miten ne raportoidaan?

LUVATTOMIIN POISSAOLOIHIN PUUTTUMINEN JA NIIDEN ENNALTAEHKÄISY OPETTAJAN TASOLLA

Miten olet omassa työssäsi puuttunut luvattomiin koulupoissaoloihin? (esimerkkejä?)

Miten lähdet selvittämään tai mistä keräät tietoa, kun oppilaalla on luvattomia koulupoissaoloja?

- Kenen kanssa teet yhteistyötä selvittäessäsi luvattomia poissaoloja?
- Millaista (moniammatillinen) yhteistyö on?

LUVATTOMIEN POISSAOLOJEN ENNALTAEHKÄISY

Miten olet tukenut oppilasta, jotta luvattomat poissaolot vähenisivät?

Millaisia haasteita luvattomiin koulupoissaoloihin puuttumisessa liittyy?

Miten luvattomia poissaoloja voitaisiin saada vähennettyä?

Miten luvattomiin poissaoloihin voitaisiin puuttua nykyistä paremmin?